

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่เข้าสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติปีการศึกษา 2553 ซึ่งเป็นนักเรียนที่เข้าสอบวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จำนวนทั้งหมด 592,525 คน จำแนกตามเพศชายจำนวน 307,306 คน เพศหญิง 285,219 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรตามการวิเคราะห์คุณภาพตามทฤษฎีการทดสอบตอบสนองข้อสอบ (Item Response Theory: IRT) และตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (Differential Item Functioning: DIF) ซึ่งตามเงื่อนไขแล้วกลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 10 – 20 เท่า ของจำนวนข้อคำถาม (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, หน้า 311; สุวิมล ติรกานนท์, 2553 หน้า 168; สุกมาศ อังสุโชติสมถวิล วิจิตรวรรณา และรัชนิภา ภิญโญภาณุวัฒน์, 2554 หน้า 31) ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ให้ได้น้อยกว่า 10 เท่า คือประมาณ 900 คน (ข้อคำถาม 90 ข้อ) ในการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 1,000 คน จำแนกเป็นเพศและสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้นตอน (Multi – stage Random Sampling Technique) ดังนี้

ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

1. จำแนกการแบ่งประชากร ในแต่ละจังหวัดออกเป็นประชากรย่อย (Subpopulation) โดยในแต่ละจังหวัดจะมีโรงเรียนเป็นสมาชิกอยู่หลายโรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดให้แต่ละโรงเรียนถือเป็น 1 กลุ่ม (Cluster) โดยที่ทุกโรงเรียนภายในชั้นภูมิเดียวกันหรือในเขตพื้นที่เดียวกัน จะมีความแตกต่างกันมากที่สุดและระหว่างโรงเรียนภายในชั้นภูมิเดียวกันหรือในเขตพื้นที่เดียวกัน จะมีความคล้ายคลึงกันมากที่สุด การแบ่งลักษณะนี้ยึดวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ดำเนินการสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ซึ่งกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ผู้วิจัยจึงสุ่มโรงเรียนจากจังหวัด

2. จากโรงเรียน ที่สุ่มได้ในข้อที่ 1 เมื่อใช้สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนเป็นตัวแปรจำแนกกลุ่ม (Classify Variable) พบว่า แต่ละโรงเรียนจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ชั้นภูมิ (Stratum) ได้แก่ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากนั้นดำเนินการสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

3. ในแต่ละชั้นภูมิ (Strata) ที่ได้จากแบบแผนการสุ่มในข้อที่ 3 นั้น เมื่อทำการแบ่งอีกครั้ง โดยใช้เพศเป็นตัวแปรจำแนกกลุ่ม เราจะได้ชั้นภูมีย่อย ๆ อีก 2 ชั้นภูมิ คือ เพศชาย และเพศหญิง ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,000 คน รายละเอียดของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแสดงได้ดังตารางที่ 3 – 1 และ 3 – 2

ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ใช้เทคนิควิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling Technique) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยมีโรงเรียนเป็นหน่วยสุ่มใน 6 จังหวัดสุ่มมาได้จำนวนโรงเรียนทั้งหมด 15 โรงเรียน
ขั้นตอนที่ 2 สุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มนักเรียนจากแต่ละโรงเรียน ตามสัดส่วนประชากรได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำนวน 500 คน โดยแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอนการสุ่ม ตัวอย่างดังแสดงในตาราง 3 – 1

ตารางที่ 3 – 1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล
จำแนกตามจังหวัด และโรงเรียน

จังหวัด	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน					
		ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
กรุงเทพฯ	พญาไท	127	119	246	15	18	33
	ราชวินิต	231	217	448	27	32	59
	สายนันทิพย์	53	74	127	12	5	17
	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย	98	145	243	15	17	32
	อนุบาลพิบูลเวศม์	90	96	186	11	14	25
	รวม	598	652	1,250	80	86	166

ภาคตะวันออก 7 จังหวัด   สุ่มมา 1 จังหวัด

ภาคตะวันตก 5 จังหวัด   สุ่มมา 1 จังหวัด

ภาคใต้ 14 จังหวัด   สุ่มมา 2 จังหวัด

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยมีโรงเรียนเป็นหน่วยสุ่มใน 11 จังหวัดสุ่มมาได้จำนวนโรงเรียนทั้งหมด 25 โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยสุ่มนักเรียนจากแต่ละโรงเรียน ตามสัดส่วนประชากรได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำนวน 500 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังแสดงในตาราง 3-2

ตารางที่ 3-2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นอกเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล
จำแนกตามจังหวัด และโรงเรียน

ภาค	จังหวัด	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน					
			ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
			ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
เหนือ	เชียงใหม่	เชิงดอยสุเทพ	18	9	27	1	2	3
		รวม	18	9	27	1	2	3
กลาง	พิษณุโลก	จำการบุญ	162	123	285	24	10	34
		อนุบาลพิษณุโลก	98	146	244	14	15	29
		รวม	260	269	529	38	25	63
	อยุธยา	บางไทร	6	8	14	1	1	2
		อนุบาลพระนครศรีอยุธยา						
		ศรีอยุธยา	110	138	248	20	8	28
ลพบุรี	ลพบุรี	รวม	116	146	262	21	9	30
		บ้านมะกอกหวาน	12	18	30	2	2	4
		อนุบาลลพบุรี	147	120	267	15	17	32
		รวม	159	138	297	17	19	36

ตารางที่ 3-2 (ต่อ)

ภาค	จังหวัด	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน					
			ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
			ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
ตะวันออก เจียง เหนือ	อุดรธานี	บ้านหมากแข้ง	202	124	326	18	20	38
		อนุบาลอุดรธานี	321	186	507	32	28	60
	นครราชสีมา	อนุบาล						
		นครราชสีมา	262	409	671	49	30	79
		ด่านขุนทด	54	61	115	7	6	13
		ประชาสามัคคี	28	7	35	1	3	4
		เพชรหนองขาม	27	22	49	2	4	6
	บุรีรัมย์	ชุมชนบ้านสะแก	9	6	15	1	1	2
		บ้านระกา	10	4	14	1	1	2
		รวม	913	819	1,732	111	93	204
ตะวันออก	ชลบุรี	บ้านคลองตาเพชร	12	9	21	1	1	2
		อนุบาลวัดคลอง						
		ดอนเมืองชลบุรี	53	79	132	7	9	16
		รวม	65	88	153	8	10	18
ตะวันตก	กาญจนบุรี	อนุบาลกาญจนบุรี	133	124	257	15	15	30
		อนุบาลวัดไชยชุม						
		พลชนะสงคราม	45	56	101	7	5	12
		รวม	178	180	358	22	20	42
ใต้	สงขลา	วิเชียรชม	195	139	334	21	18	39
		อนุบาลสงขลา	101	218	319	22	16	38
	สุราษฎร์ธานี	วัดเขาสุววรรณ						
		ประดิษฐ์	37	24	61	3	5	8
		อนุบาลสุราษฎร์ธานี	95	68	163	9	10	19
		รวม	428	449	877	55	49	104
		รวมทั้งหมด	2,137	2,098	4,235	273	227	500

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ สร้างโดยสำนักทดสอบทางการศึกษา คณะกรรมการออกข้อสอบ ประกอบด้วย ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง การสร้างข้อสอบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งประกอบด้วยข้อสอบดังต่อไปนี้

1. วิชาภาษาไทย	จำนวน 30 ข้อ
2. คณิตศาสตร์	จำนวน 30 ข้อ
3. วิทยาศาสตร์	จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลผลการตอบของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักทดสอบทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนุญาตจากภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขอข้อมูลผลการตอบข้อสอบของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากสำนักทดสอบทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. ขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ ในการส่งข้อมูลผลการตอบของนักเรียน แยกตามระดับความสามารถ เพศ และสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ต้องการ
3. ตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล ซึ่งเป็นนักเรียนที่สอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) เพื่อบรรยายลักษณะการแจกแจงของคะแนนการสอบวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

2. การวิเคราะห์การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_i) ค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ_j) และการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) จากข้อมูลผลการตอบข้อสอบที่มีการให้คะแนนแบบ 2 ค่า (Dichotomous) ด้วยวิธี HGLM – 2L วิธี MIMIC และวิธี BAYESIAN มีรายละเอียดของแต่ละวิธี ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงทั่วไประดับลดหลั่น 2 ระดับ (HGLM – 2L)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงทั่วไประดับลดหลั่น 2 ระดับ (HGLM – 2L) โดยการประยุกต์ใช้โปรแกรม HLM มีขั้นตอนดำเนินการวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_i) พารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ_j) และการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ในกรณีนี้ตัวแปรต้นมีเพศ เพศชาย = 1 (Reference Group) และ เพศหญิง = 0 (Focal Group) และตัวแปรต้นมีสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล = 1 (Reference Group) และนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล = 0 (Focal Group) จากนั้นผู้วิจัยได้เตรียมข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป แบ่งเป็น 2 ระดับของการวิเคราะห์แล้วดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมไฟล์ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

ไฟล์ที่ 1: ระดับข้อสอบ

ประกอบด้วยลำดับของนักเรียน (No) ลำดับของข้อสอบ (Item) รหัสนักเรียน (Student) ผลการตอบ (Result) และรหัสข้อสอบ (Item1,..., n) ดังแสดงในภาพที่ 3 – 1

	no	item	student	result	item1	item2	item3	item4	item5	item6	item7	item8	item9	item10
1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	2	2	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
3	3	3	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
4	4	4	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
5	5	5	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
6	6	6	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
7	7	7	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
8	8	8	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
9	9	9	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
10	10	10	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
11	11	11	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	12	12	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	13	13	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	14	14	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	15	15	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ภาพที่ 3 – 1 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับข้อสอบ

ไฟล์ที่ 2: ระดับนักเรียน

เป็นไฟล์ที่ประกอบด้วยรหัสของนักเรียน และตัวแปรระดับนักเรียน ได้แก่ เพศและสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน ดังแสดงในภาพที่ 3 – 2

	student	sex	location
1	1	1.00	1.00
2	2	1.00	1.00
3	3	1.00	1.00
4	4	1.00	1.00
5	5	1.00	1.00
6	6	1.00	1.00
7	7	1.00	1.00
8	8	1.00	1.00
9	9	1.00	1.00
10	10	1.00	1.00
11	11	1.00	1.00
12	12	1.00	1.00
13	13	1.00	1.00
14	14	1.00	1.00
15	15	1.00	1.00

ภาพที่ 3 – 2 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_i) และ

พารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ_j)

การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบด้วยโปรแกรม HLM จากโมเดล HGLM – 2L ดังนี้

การวิเคราะห์ระดับที่ 1: ระดับข้อสอบ เป็นการวิเคราะห์อิทธิพลของข้อสอบที่สอดคล้องอยู่ในผู้เรียนแต่ละคน โดยการนำตัวแปรดัมมี่ คือ ข้อสอบข้อที่ 1 – 30 ของแต่ละวิชา ประกอบด้วย วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งผลการวิเคราะห์จะได้ค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_i) สามารถแสดงสมการได้ดังนี้

การวิเคราะห์ระดับที่ 1: ระดับข้อสอบ

$$\eta_{ij} = \beta_{0j} + \beta_{1j}X_{1j} + \beta_{2j}X_{2j} + \dots + \beta_{29j}X_{29j}$$

จากนั้นโปรแกรม HLM จะสร้างไฟล์คะแนนส่วนที่เหลือ (Residual File) เป็นไฟล์ในรูปของไฟล์ SPSS ซึ่งค่าประมาณที่ได้จะแสดงถึงความสามารถของผู้สอบ (θ_j) นั่นเอง

ซึ่งการคำนวณค่าพารามิเตอร์ข้อสอบ (σ_i) และค่าพารามิเตอร์ผู้สอบ สามารถคำนวณได้ดังนี้

ค่าความยากของข้อสอบ (δ_i) คือ $(-\gamma_{i0} - \gamma_{00})$

ค่าความสามารถผู้สอบ (θ_j) คือ U_{0j}

การวิเคราะห์ระดับที่ 2: ระดับนักเรียน เป็นการวิเคราะห์การทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) สามารถแสดงสมการได้ดังนี้

การวิเคราะห์ระดับที่ 2: ระดับนักเรียน

$$\beta_{0j} = \gamma_{00} + U_{0j}$$

$$\beta_{1j} = \gamma_{10}$$

$$\beta_{2j} = \gamma_{20}$$

$$\vdots$$

$$\beta_{29j} = \gamma_{290}$$

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF)

การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) ด้วยวิธีการประยุกต์ใช้โมเดลเชิงเส้นตรงทั่วไปแบบลดหลั่น (HGLM) ที่มีผลการตอบแบบ 2 ค่า (dichotomous) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

การศึกษาอิทธิพลของตัวแปรระดับข้อสอบและระดับนักเรียนที่มีต่อโอกาสในการตอบข้อสอบได้ถูกต้อง ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม HLM โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ระดับ ได้ดังนี้

โมเดลการวิเคราะห์ระดับที่ 1 ระดับข้อสอบ

การวิเคราะห์ระดับข้อสอบ ใช้หลักการวิเคราะห์ที่ว่าข้อสอบสอดคล้องแทรกอยู่ในบุคคล (Between Item within Person) ผลการวิเคราะห์ระดับนี้จะได้ค่าความยากของข้อสอบสามารถเขียนสมการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

$$\eta_{ij} = \beta_{0j} + \beta_{1j}X_{1j} + \beta_{2j}X_{2j} + \dots + \beta_{29j}X_{29j}$$

โมเดลการวิเคราะห์ระดับที่ 2 ระดับนักเรียน

การวิเคราะห์ระดับนักเรียน นักเรียนแต่ละคนสอดแทรกในแต่ละโรงเรียน (Between Person within School) ผลการวิเคราะห์หาค่าพารามิเตอร์ข้อสอบ และค่าความสามารถของนักเรียนในสมการระดับนักเรียน สามารถเขียนตัวแปรคุณลักษณะของนักเรียนเข้าสู่สมการเพื่ออธิบายความผันแปรของโอกาสในการตอบข้อสอบได้ถูกต้องของนักเรียนแต่ละโรงเรียนสามารถแสดงสมการได้ ดังนี้

สมการโมเดลการวิเคราะห์ระดับที่ 2 ระดับนักเรียน เมื่อจำแนกตามเพศ ดังนี้

$$\beta_{0j} = \gamma_{00} + \gamma_{01}SEX + r_{0j}$$

$$\beta_{1j} = \gamma_{10} + \gamma_{11}SEX$$

$$\beta_{2j} = \gamma_{20} + \gamma_{21}SEX$$

$$\vdots$$

$$\beta_{29j} = \gamma_{290} + \gamma_{291}SEX$$

สมการโมเดลการวิเคราะห์ระดับที่ 2 ระดับนักเรียน เมื่อจำแนกตามสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน ดังนี้

$$\beta_{0j} = \gamma_{00} + \gamma_{01}location + r_{0j}$$

$$\beta_{1j} = \gamma_{10} + \gamma_{11}location$$

$$\beta_{2j} = \gamma_{20} + \gamma_{21}location$$

$$\vdots$$

$$\beta_{29j} = \gamma_{290} + \gamma_{291}location$$

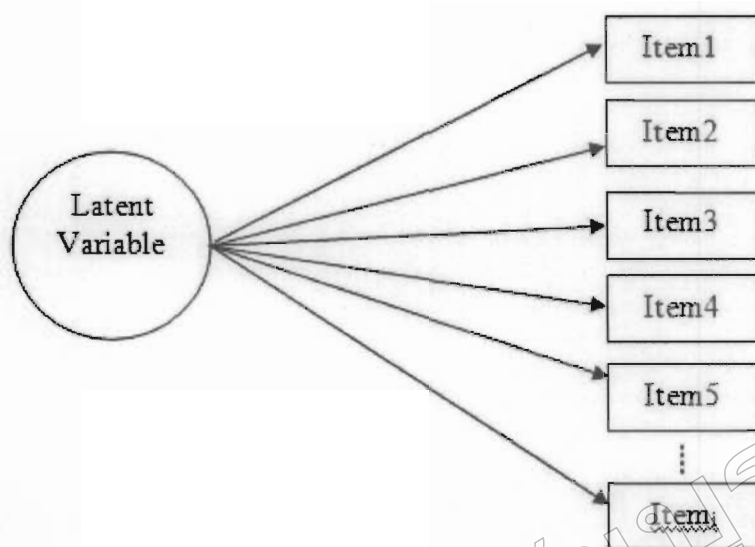
2.2 การวิเคราะห์ด้วยโมเดลลิสมวลของคุณลักษณะแฝงที่มีหลายสาเหตุและวัดได้จากตัวบ่งชี้หลายตัว (MIMIC)

การวิเคราะห์ด้วยโมเดลลิสมวลของคุณลักษณะแฝงที่มีหลายสาเหตุและวัดได้จากตัวบ่งชี้หลายตัว (MIMIC) ผู้วิจัยได้จำแนกตามเพศ และตามสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมไฟล์ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

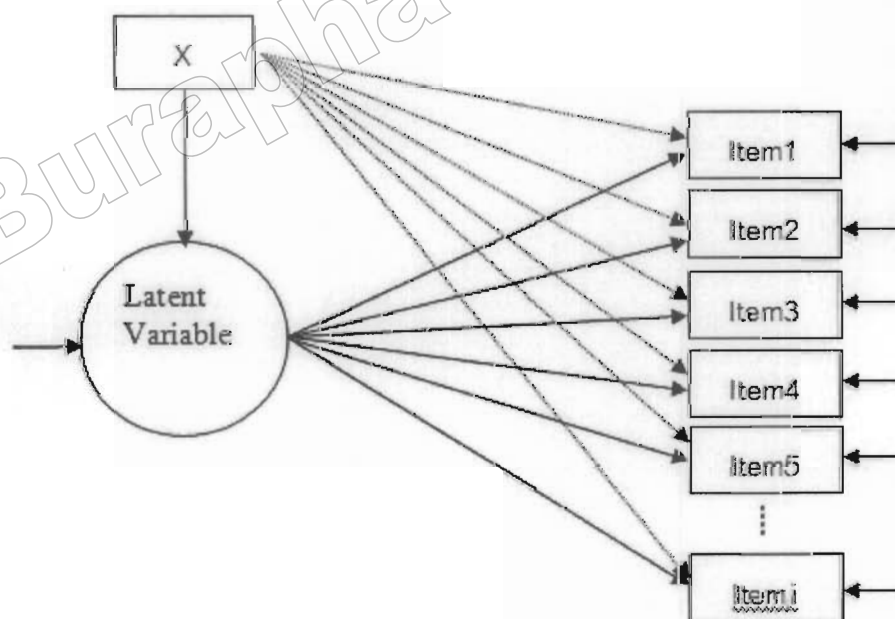
ในการวิเคราะห์ส่วนนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมไฟล์ให้อยู่ในรูปแบบไฟล์ข้อมูล .dat สำหรับการวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_j) พารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ_j) ตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ดังแสดงในภาพที่ 3 – 3

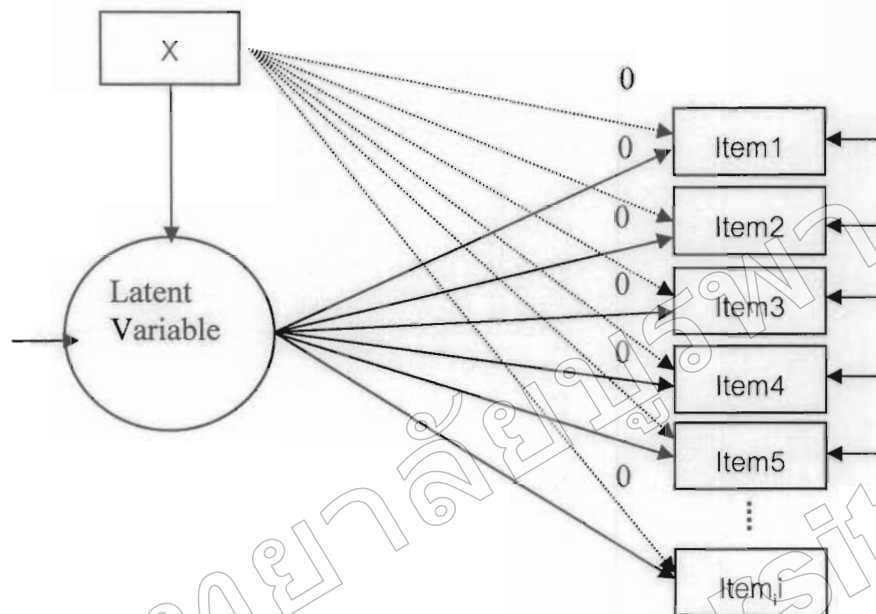
ภาพที่ 3 - 4 โมเดล CFA โดยไม่มีตัวแปรทำนาย

3.2 การเพิ่มตัวแปรทำนาย แต่ไม่มีอิทธิพลตรงต่อข้อสอบ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีตัวแปร คือ เพศและสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน ดังนั้น X คือ SEX และ Location ดังในภาพที่ 3 - 5

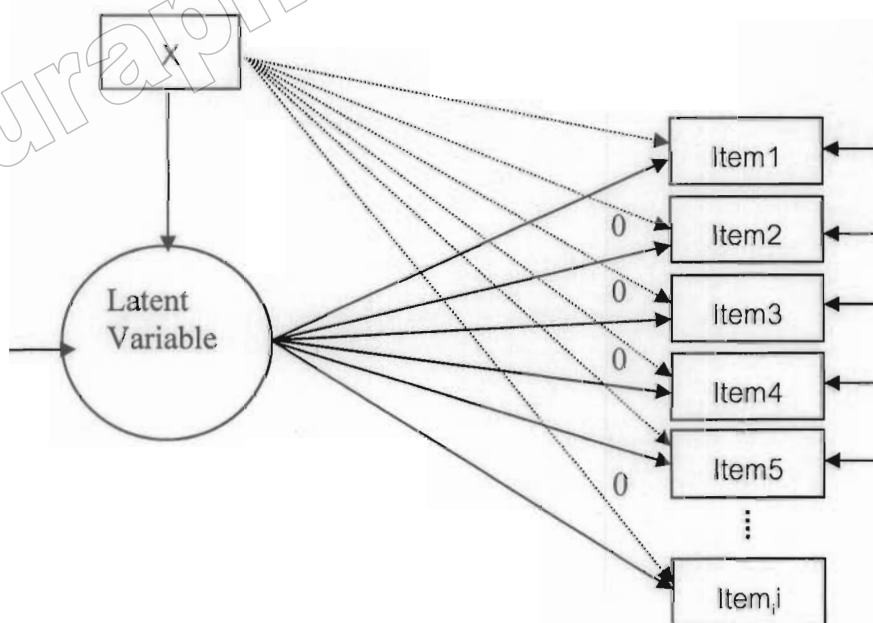
ภาพที่ 3 - 5 เพิ่มตัวแปรทำนายแต่ไม่มีอิทธิพลตรงต่อข้อสอบ

3.3 เพิ่มอิทธิพลทางตรงต่อข้อสอบและบังคับค่าให้เป็น 0 เพื่อกำหนดให้ตัวแปรต้นไม่มีผลทางตรงต่อข้อสอบ ($Y1 \text{ on } X@0$) ดังแสดงในภาพที่ 3 – 6

ภาพที่ 3 – 6 เพิ่มอิทธิพลทางตรงต่อข้อสอบ

3.4 ตรวจจุดนี้ปรับแต่ง ซึ่งในที่นี้การวิเคราะห์ด้วยโมเดล MIMIC เกิดการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) จำนวนข้อสอบ 2 ข้อ ดังแสดงในภาพที่ 3 – 7

ภาพที่ 3 – 7 เกิดการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) จำนวน 2 ข้อ

3.5 เพิ่มอิทธิพลตรงจากตัวทำนายไปที่ข้อสอบ ในข้อที่มีดัชนีปรับแก้สูงสุด แล้ววิเคราะห์ใหม่

3.6 ทำซ้ำในขั้นที่ 4 และ 5 จนไม่พบดัชนีปรับแก้ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.7 ประเมินความกลมกลืนของโมเดล และตรวจผลทางตรงที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ถ้าตรวจพบว่ามีผลทางตรง และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าข้อสอบข้อนั้น คือ ข้อที่เกิดการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF)

2.3 การวิเคราะห์ด้วยวิธีเบย์เซียน (BAYESIAN)

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลจริง (Real Data) ทำการประมวลผลภายใต้การเขียนคำสั่งการประมวลผลด้วยโปรแกรม WinBUGS ดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการ หลักการในการประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (b) พารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ) และการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) ตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ด้วยโปรแกรม WinBUGS เนื่องจากทฤษฎีครั้งนี้ ทั้ง 3 วิธี คือ วิธี HGLM – 2L วิธี MIMIC และวิธี BAYESIAN อยู่บนพื้นฐานทฤษฎีของการตอบสนองข้อสอบ

2.3.2 การศึกษาแนวคิดและหลักการ วิธีการใช้งาน จุดเด่น ข้อจำกัด และวิธีการเขียนคำสั่งตามสมการ รวมถึงวิธีการเขียนข้อมูลจริง (Real Data) ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (b) พารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ) และการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) ด้วยโปรแกรม WinBUGS

ผู้วิจัยจึงสามารถวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_i) พารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ_j) และการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) ด้วยวิธีเบย์เซียน (BAYESIAN) มีดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_i) และพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ_j)

การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_i) ศึกษาจากค่า $b[i]$ และการประมาณค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ_j) ซึ่งศึกษาจากค่า $z[i]$ สามารถแสดงได้ ดังนี้

1. การเขียนคำสั่งในโปรแกรม WinBUGS 14 ดังนี้

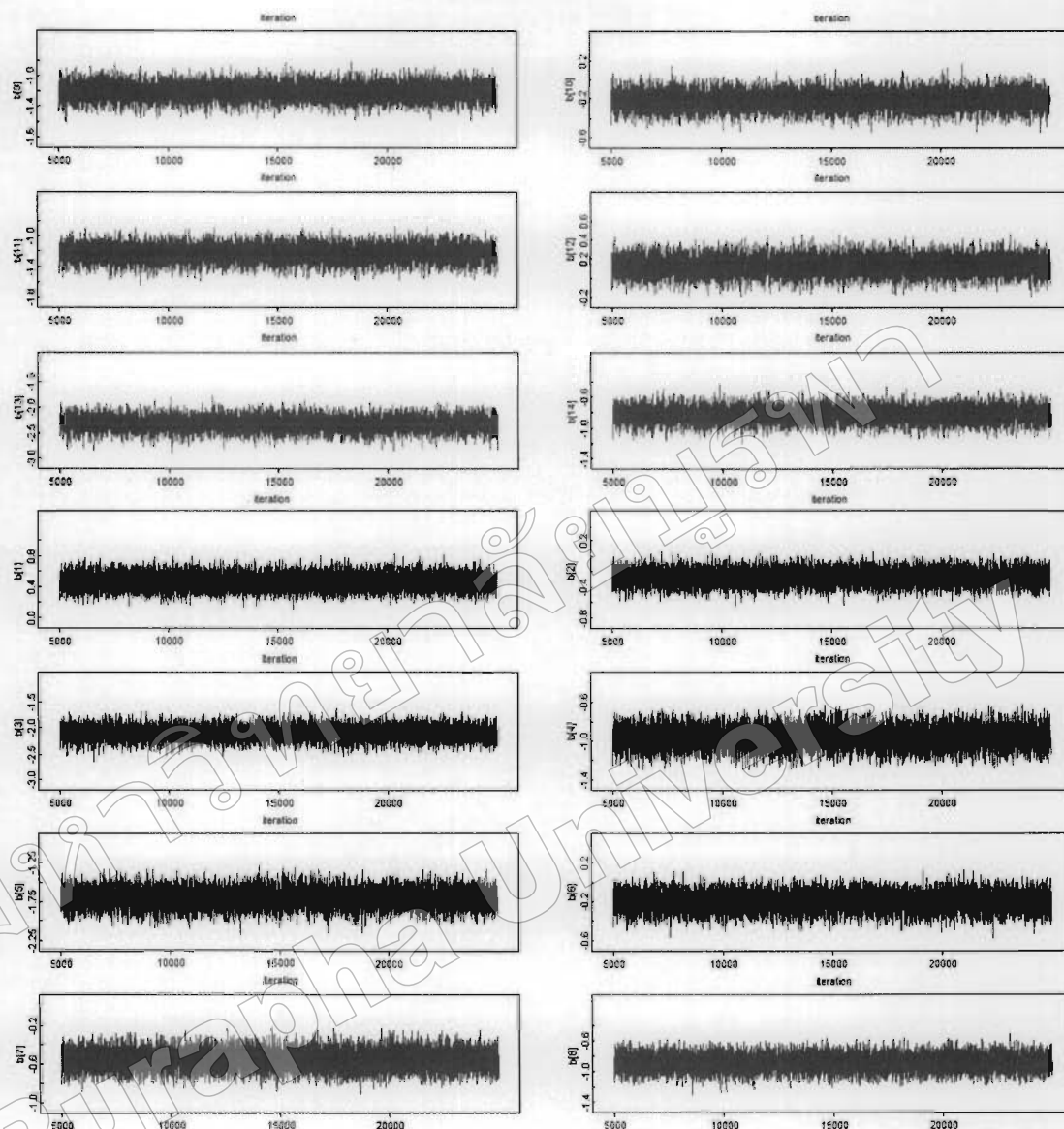
```
model
{
  for (j in 1 : N) {
    for (i in 1 : n) {
      logit(p[j, i]) <- a * ( z[j] - b[i] ) # b[i] is difficulty
      U[j, i] ~ dbern(p[j, i])
    }
    z[j] ~ dnorm(0, 1)
  }

  #####
  # Priors
  #####
  for (i in 1: n) {
    b[i] ~ dnorm(0,1)
    beta[i] <- b[i] - mean(b[])
  }
  a ~ dnorm(0,0.0001) I(0,)
```

2. ผู้วิจัยได้แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วง 5001 – 25000 เนื่องจากความถี่เริ่มคงที่ตั้งแต่ 5001 ขึ้นไป โดยการเบิร์น (Burn) ข้อมูลก่อนหน้า 5001 (Fukuhara, 2009)

2.1 คลื่นความถี่ (history) ของค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_i)

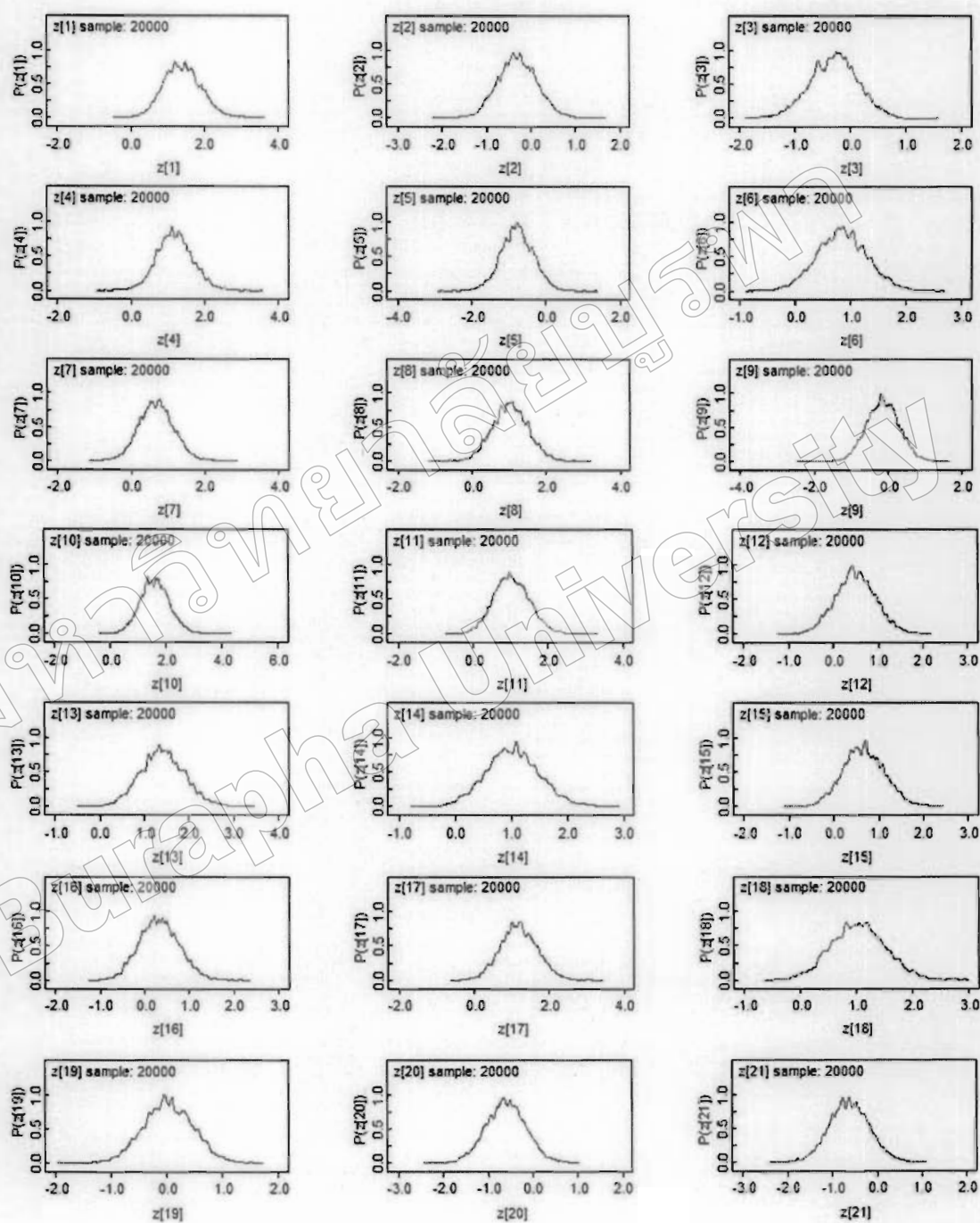
ดังภาพตัวอย่าง ดังแสดงในภาพที่ 3 – 8

ภาพที่ 3 – 8 คลื่น History ของค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (σ_i)

2.2 คลื่นความถี่ Density ของค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ_j)

ดังภาพตัวอย่าง ดังแสดงในภาพที่ 3 – 9

ภาพที่ 3 – 9 คลื่น Density ของค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ_j)

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) ด้วยวิธี BAYESIAN

การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) ด้วยวิธี BAYESIAN ผู้วิจัย

ได้ศึกษาจากค่า $\text{adj}(\text{Beta1})$ สามารถแสดงได้ ดังนี้

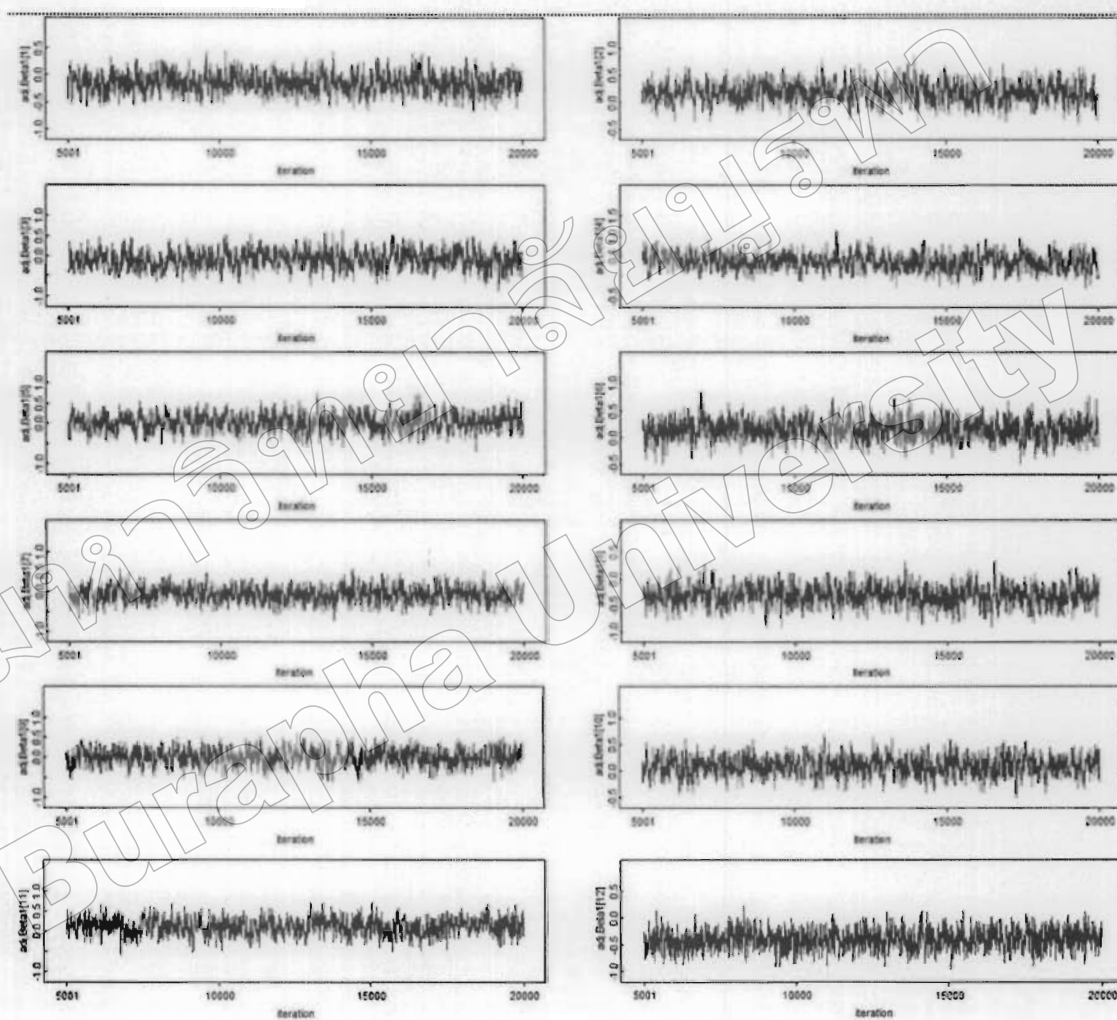
1. การเขียนคำสั่งในโปรแกรม WinBUGS 14 ในการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) ดังนี้

```
model
{
  mu.Beta1 <- mean(Beta1[])
  mu.z <- mean(z[])
  sd.z <- sd(z[])
  for (i in 1:n){
    b[i] ~ dnorm(0,1)
    Beta1[i] ~ dnorm(0,1)
    adj.Beta1[i] <- (Beta1[i] - mu.Beta1)
  }
  a ~ dnorm(0,1)
  Beta ~ dnorm(muBeta,sigBeta)
  muBeta ~ dnorm(0,.0001)
  muBeta1 ~ dnorm(0,0001)
  sigBeta ~ dchisqr(.5)
  sigBeta1 ~ dchisqr(.5)
  for (j in 1:N){
    for (i in 1:n){
      p[j,i] <- 1/(1+exp(-(a*(Beta*Group[j]+z[j]) - b[i] - Beta1[i]*Group[j]))))
      U[j,i] ~ dbern(p[j,i])
    }
    z[j] ~ dnorm(0,1)
  }
  adj.Beta <- (Beta - mu.Beta1)
}
```

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) ในช่วง 5001 – 25000 และได้มีการเบิร์นข้อมูล (Burn) ดังภาพประกอบต่อไปนี้

2.1 คลื่นความถี่ (History) ของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF)

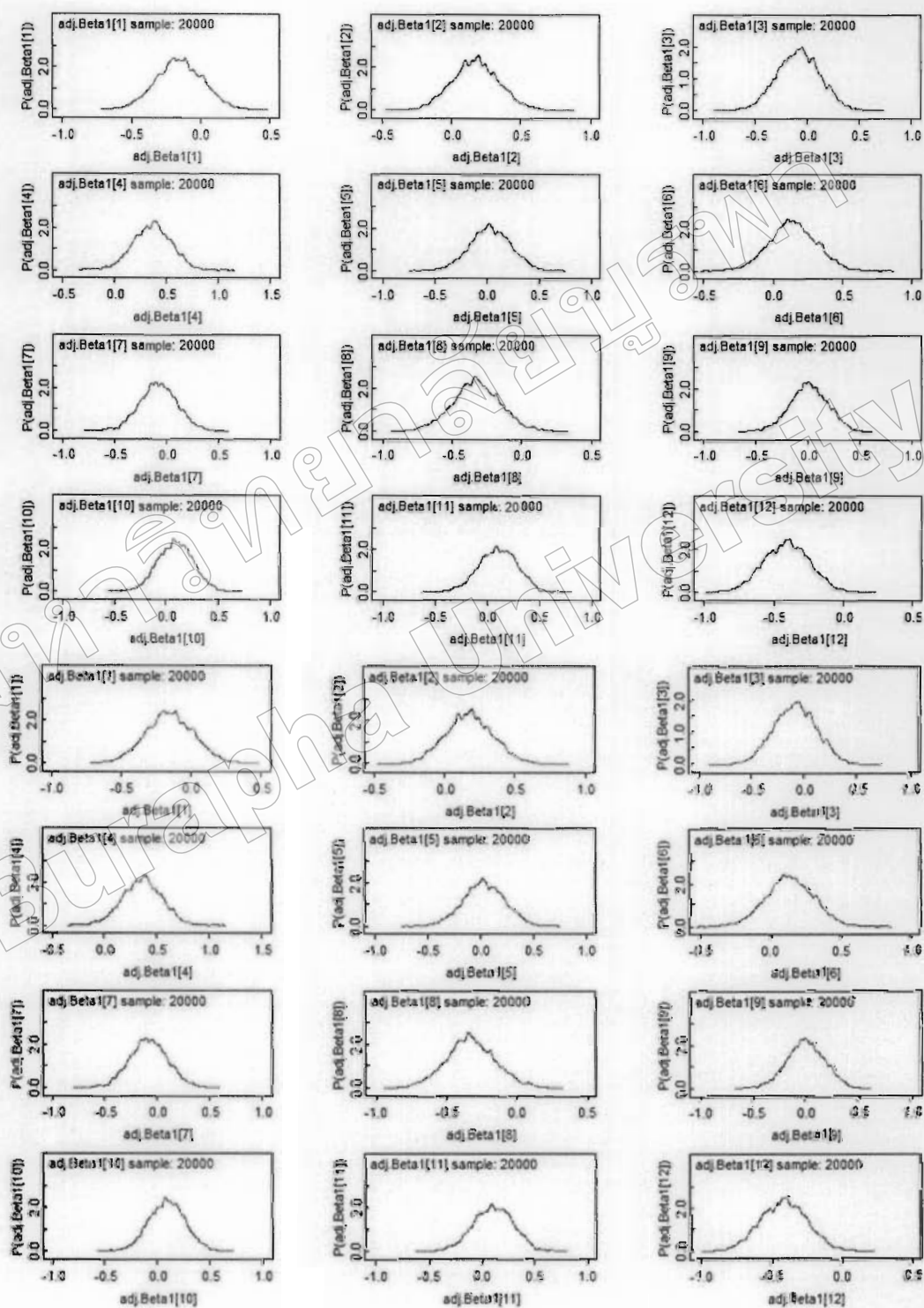
ดังภาพที่ 3 – 10

ภาพที่ 3 – 10 คลื่น History ของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF)

2.2 คลื่นความถี่ Density ของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF)

ดงภาพที่ 3-11

ภาพที่ 3-11 คลื่น Density ของการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการสอบของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธี HGLM – 2L โดยการประยุกต์ใช้โปรแกรม HLM Version 6.04 ส่วนวิธี MIMIC ประยุกต์ใช้โปรแกรม Mplus Version 6.12 และวิธี BAYESIAN ประยุกต์ใช้โปรแกรม WinBUGS14 โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (δ) และการประมาณค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ)

การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (δ) และการประมาณค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ) ผู้วิจัยได้ดำเนินการประมาณค่าที่แตกต่างกัน 3 วิธี ดังนี้

1.1 การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ ด้วยวิธี HGLM – 2L

โดยประยุกต์ใช้โปรแกรม HLM version 6.04 ดังนี้

การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบและค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้โมเดลเชิงเส้นตรงทั่วไปแบบลดหลั่น (HGLM) ด้วยการวิเคราะห์ 2 ระดับ มีรายละเอียด ดังนี้

ระดับที่ 1 ข้อสอบ

$$\eta_{ij} = \log \left(\frac{p(y_{ij} = 1)}{P(y_{ij} = 0)} \right)$$

$$\eta_{ij} = \beta_{0j} + \beta_{rj} X_{rj}$$

ระดับที่ 2 นักเรียน

$$\beta_{0j} = \gamma_{00} + u_{0j}$$

$$\beta_{rj} = \gamma_{r0} \quad \text{เมื่อ } r = 1, \dots, r-1$$

เมื่อ γ_{00} คือ ค่าเฉลี่ยของระยะตัดแกนตั้งของ β_{0j}

u_{0j} คือ อิทธิพลสุ่มของระดับบุคคล

β_{0j} คือ ระยะตัดแกนตั้งของคนที่ j

η_{ij} คือ ล็อกของอัตราส่วนการตอบข้อสอบถูกในข้อที่ i

R คือ จำนวนของข้อสอบ

r คือ ข้อสอบข้อที่ i

เป็นสมการรวมได้ดังนี้

$$\eta_{ij} = \gamma_{00} + u_{0j} + \gamma_{ro}x_{rj}$$

ในโมเดลนี้ค่า u_{0j} คือ การประมาณค่าความสามารถของผู้สอบ และ $-\gamma_{ro} - \gamma_{00}$ คือ การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ

1.2 การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ (δ) และค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ) จากผลการสอบของผู้เข้าสอบ ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) สมการที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมีรูปแบบ ดังนี้

$$y_i^* = \lambda_i \theta + \varepsilon_i,$$

เมื่อ y_i^* คือ ผลการตอบข้อสอบในข้อที่ i

θ คือ ความสามารถของผู้สอบ

λ_i คือ น้ำหนักองค์ประกอบของความสามารถผู้สอบในข้อที่ i

ε_i คือ เศษเหลือหรือความคลาดเคลื่อนของข้อที่ i

Muthen et al. (1991) กล่าวไว้ จากหลักการของ MIMIC สามารถหาค่าพารามิเตอร์ความยาก (δ_i) ได้จากค่าน้ำหนักองค์ประกอบและจุดตัดเกณฑ์ (τ) จากสมการ ดังนี้

$$\delta_i = [\tau_i \lambda_i' - \mu_\eta] \sigma_\eta^{-2}$$

เมื่อ τ_i คือ ค่าจุดตัดเกณฑ์ (Threshold)

μ_η คือ ค่าเฉลี่ยของความสามารถของผู้สอบ

σ_η คือ ค่าความแปรปรวนของความสามารถของผู้สอบ

ถ้าค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ (θ) มีการแจกแจงเป็นปกติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1 จะสามารถคำนวณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบได้จากสมการดังนี้

$$\delta_i = \frac{\tau_i}{\lambda_i}$$

จากการศึกษาค่าพารามิเตอร์ดังกล่าว สามารถคำนวณค่าพารามิเตอร์ของข้อสอบได้จากโปรแกรม Mplus version 6.12

1.3 การประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ จากผลการสอบ
ของผู้เข้าสอบด้วยวิธีของเบส์ โดยประยุกต์ใช้โปรแกรม WinBUGS14

ขั้นที่ 1 ประมาณค่าพารามิเตอร์ความยาก (δ) ของข้อสอบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ
จากการประมาณของค่า b_i ดังต่อไปนี้

$$\ln \left(\frac{P(y_{ji} = 1)}{P(y_{ji} = 0)} \right) = a_i (\beta_\theta G_j + \zeta_j - b_i - \beta_i G_j)$$

เมื่อ a_i คือ ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

b_i คือ พารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ

ζ_j คือ เศษเหลือของคนที่ j

β_θ คือ ผลของกลุ่ม G ต่อ θ เป็นผลต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่ม

$G_j = 1$ กลุ่ม และ $G_j = 0$

β_i คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่ใช้พิจารณาการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ

ขั้นที่ 2 ประมาณค่าความสามารถของผู้สอบ (θ)

การศึกษาค้นคว้าผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้สอบ สามารถใช้
สมการเช่นเดียวกับการประมาณค่าพารามิเตอร์ความยากของข้อสอบ ซึ่งสามารถศึกษา
ได้จากการประมาณค่าของ $\beta_\theta G_j + \zeta_j$

2. การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบด้วยวิธี HGLM – 2L
โดยการประยุกต์ใช้โปรแกรม HLM version 6.04 ส่วนวิธี MIMIC ประยุกต์ใช้โปรแกรม Mplus
Version 6.12 และวิธี BAYESIAN ประยุกต์ใช้โปรแกรม WinBUGS14 โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์
ดังนี้

2.1 การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ด้วยวิธี HGLM – 2L ซึ่งผู้วิจัย
ได้วิเคราะห์ 2 ระดับ ในโปรแกรม HLM (Raudenbush & Bryk, 2002) โดยผลการตอบข้อสอบ
แบบ 2 ค่า (dichotomous) ซึ่งก็คือ โมเดลราสส์ (Kamata, 2001) สามารถแสดงสมการได้ดังนี้

$$\eta_{ij} = \beta_{0j} + \sum_{r=1}^{R-1} \beta_{rj} X_{rij}$$

$$\beta_{0j} = \gamma_{00} + \gamma_{01} G_j + u_{0j},$$

$$\beta_{rj} = \gamma_{r0} + \gamma_{r1} G_j \quad \text{สำหรับ } r=1, \dots, R-1$$

รวมเป็นสมการเดียวได้ว่า

$$\begin{aligned} \eta_{ij} &= (\gamma_{00} + \gamma_{01} G_j + u_{0j}) + \gamma_{r0} + \gamma_{r1} G_j \\ &= u_{0j} - [\gamma_{00} - \gamma_{01} - (\gamma_{r0} + \gamma_{r1}) G_j], \end{aligned}$$

เมื่อ $-\gamma_{00} - \gamma_{01} - (\gamma_{r0} + \gamma_{r1})$ คือ พารามิเตอร์ความยากของข้อสอบในกลุ่ม $G_j=1$ และ $-(\gamma_{00} + \gamma_{r0})$ เมื่อ $G_j = 0$

ดังนั้น การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) พิจารณาจาก $-(\gamma_{r1} + \gamma_{01})$ ซึ่งเป็นสัมประสิทธิ์ของ G_j

2.2 การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ด้วยวิธี MIMIC โดยประยุกต์ใช้โปรแกรม Mplus version 6.12 ดังนี้

วิธี MIMIC ในการวิเคราะห์การทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) สามารถแบ่งออกเป็นการวัดองค์ประกอบและโครงสร้างองค์ประกอบ ในองค์ประกอบการวัด y_i^* ของข้อที่ i ลักษณะของตัวแปรแฝง y ที่ทดสอบเป็นการออกแบบการวัด และกลุ่มของตัวแปร z (ในที่นี้เป็นการศึกษาเพียง 1 กลุ่มตัวแปร) ที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของโมเดล ดังนี้

สูตรสำหรับวิธี MIMIC ของการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) (Muthén et al., 1991) คือ

$$y_i^* = \lambda_i \theta + \beta_i' G + \varepsilon_i,$$

เมื่อ y_i^* คือ ผลการตอบข้อที่ i

θ คือ ความสามารถของผู้สอบหรือองค์ประกอบ

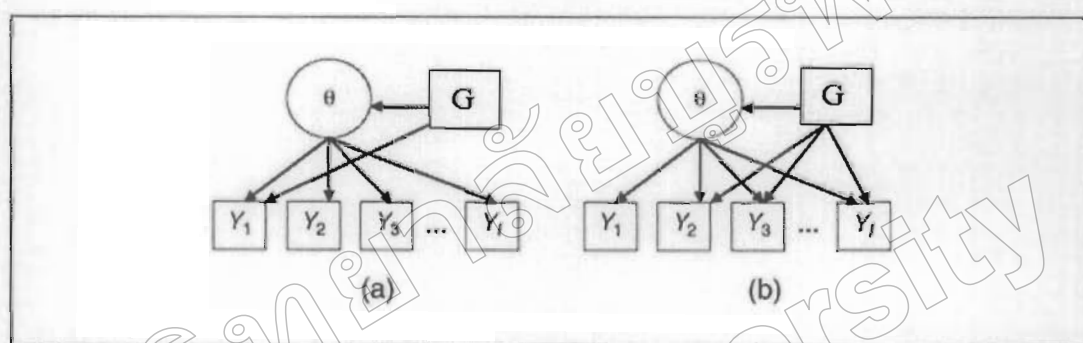
β_i' คือ สัมประสิทธิ์ของตัวแปรเพศและสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน

G คือ ตัวแปรกลุ่มในที่นี้ คือ เพศและสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน

λ_i คือ น้ำหนักองค์ประกอบ

ε_i คือ เศษเหลือหรือความคลาดเคลื่อน

เมื่อ λ_i เป็นน้ำหนักองค์ประกอบและเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของโค้งของข้อสอบข้อที่ i ในบริบทของทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) และ β_i คือ อิทธิพลของกลุ่มตัวแปร G ต่อ y_i^* ถ้า $\beta_i = 0$ แล้วผลการตอบข้อสอบข้อที่ i มีค่าเท่ากันในทุก ๆ กลุ่ม ตรงกันข้าม ถ้า $\beta_i \neq 0$ จะเกิดการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) แบบเอกรูป เนื่องจากสมการไม่มีเทอมปฏิสัมพันธ์เป็นตัวทำนาย (θG) ดังนั้นสมการ MIMIC จึงใช้แบบเอกรูปได้เพียงอย่างเดียว ดังแสดงในภาพที่ 3 - 12

ภาพที่ 3 - 12 (a) เมื่อข้อสอบข้อที่ i เป็นการศึกษาคำตอบและข้อสอบอื่น ๆ ที่เป็นข้อสอบร่วมกัน และ (b) เมื่อข้อสอบข้อที่ i เป็นข้อสอบรวมและข้อสอบอื่น ๆ ที่เป็นข้อสอบที่ศึกษา

2.3 การตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ด้วยวิธี BAYESIAN

โดยประยุกต์ใช้โปรแกรม WinBUGS14 สามารถคำนวณได้ ดังนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ด้วยวิธี BAYESIAN

โดยประยุกต์ใช้โปรแกรม WinBUGS14 ซึ่งใช้สูตรสำหรับวิธี BAYESIAN ของการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) (Hirota, 2009) แสดงสมการได้ดังนี้

$$\ln \left(\frac{P(y_{ji} = 1)}{P(y_{ji} = 0)} \right) = a_i (\beta_0 G_j + \zeta_i - b_i - \beta_i G_j)$$

เมื่อ β_0 คือ ค่าอิทธิพลของกลุ่ม G_j

G_j คือ กลุ่มของผลต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถของผู้สอบ

โดย Focal group (=0) และ Reference group (=1)

β_i คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่ใช้พิจารณาการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ

ซึ่งถ้าค่า β_i มีค่าขอบล่างของช่วงความเชื่อมั่น 95% ซึ่งตรงกับตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 2.5 (val 2.5 pc) และค่าขอบบนของช่วงความเชื่อมั่น 95% ซึ่งตรงกับตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 97.5 (val 97.5 pc) ไม่คลุม 0 และค่าสัมบูรณ์ของขนาด β_i มากกว่า .426 (Vaughn, 2006) แสดงว่าข้อสอบข้อนั้นจะเกิดการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) อยู่ในระดับมาก

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University